

Letnik IV.

Ilustrirani Glasnik

Št. 14.

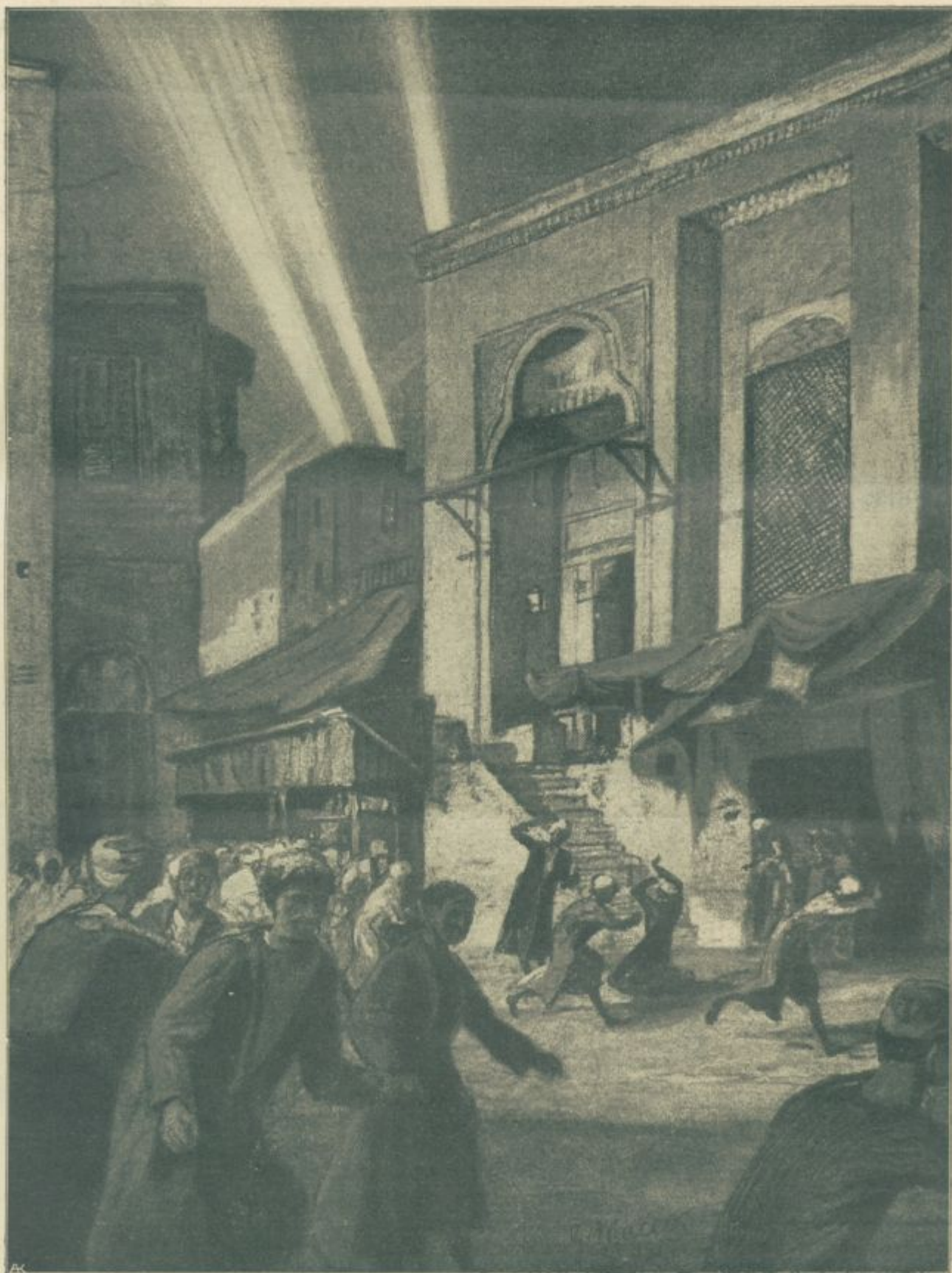

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvo.

Izhaja ob četrtnih

6. decembra 1917

K ponočnemu napadu angleških letalcev na turške vojaške naprave v Kairi v Afriki. Mesto (Kahira znači: Zmagoslavna) šteje nad 500.000 prebivalcev-domačinov in raznih evropskih narodnosti, med temi tudi precej Slovencev; ima čez 400 turških mošej, 32 katoliških cerkvâ in 12 judovskih sinagog.

Stoj! Kdo tu?

Karmen Sylva.

Bilo je v temni, deževni in mrzli noči po krvavi bitki pri Grivici. Z občudovanja vredno hrabrostjo se je držal kralj Karol s svojo malo armado. Trikrat je pregnal peklenski ogenj raz plevniških utrdob napadajoče čete. Kralj Karol je stal z resnim, kakor iz kamna izklesanim obrazom med vojaki in jih vodil s svojimi, kakor orel bistrimi očmi. Ko so se v tretje povrnili, zablestela je svetla solza v njegovih očeh. Počasi mu je zdrknila po licu, a z grmečim glasom je zaklical umikajočim se: »Kam bežite?« — »O gospod!« so mu odgovarjali, »večina je obležala na bojnem polju — nihče ni več med živimi.« »Kako to? Nihče! Ti si vendar živ, saj govoriš! In ta poleg tebe, to sta dva in oni tam, ste trije; tam prihaja četrti, peti, šesti, sedmi, osmi, deveti, deseti... obrnite se! Zavzeti mi morate utrdbo, — morate — ste li čuli, naprej — marš!« In zbral je omahljive, malodušne in razkropljene, odvedel jih nazaj v ogenj in vzel sovražniku utrdbo in jo držal vso noč.

In vso noč je sedel v svojem šotoru, poslušal grmenje topov in razmišljal, bodo li vztrajali njegovi ljudje po vsem tem, kar so pretrpeli. Vedel je tudi, da grivniška utrdba še ni Plevna sama, da leži med utrdbo in trdnjavo široka dolina. Moreče skrbi so mu klonile glavo, a spanec mu ni zatislil trudnih oči, in najmanjšega grizljaja ni zaužil. Bil je vojak med vojaki.

Pred kraljevim šotorom je stražil mlad vojak. Junaško srce mu je hrepenelo tja ven v vojni metež, hrepenelo po redu sv. Jurija in po odlikovanju »virtutea militara«. Pomislil ni, da bi bil lahko obležal med onimi, ki so zrl z mrtvimi očmi in bledimi lici proti nebu in ga z nemo prošnjo na oledenelih ustnicah prosili, naj ono priča zanje, da so se borili za domovino do zadnjega diha. — Kako ponosno bi stopal proti rodni koči — na prsih svetla odlikovanja, majka bi se razjokala nad sinom in draga njegova. Zakaj mora stati tu in poslušati, kako grme topovi, vedno enako. Vedel je, da če prodre Turek, mu ne bo mogoče obvarovati kralja, vedel je pa tudi, da se kralj premagani ne bo hotel vrniti domov, ker ž njim Romunija živi in pade.

Tedaj začuje težke korake. Pred njim se pojavi čudna prikazen. Še nikdar ni videl te uniforme. Pač! Na starih podobah. To ni Rus, ni kozak, ne Čerkez. Suknja mu je modra z zlatimi našivi. Hlače so rdeče, škornji visoki, rmeni. In ta meč! To ni sablja! — Kaj je to?

Groza ga prešine, obrne bajonet proti tujcu in zavpije: »Stoj! Kdo tu?«

»Romunec!« se mu odzove neznanec z votlim glasom.

»Parolo! je li poznaš?«

»Poznam jo!«

»Romunija!« reče vojak.

»Štefan del Mare!« odgovori čudni gost. In Stano spoštljivo odstopi in prezentira puško v pozdrav, malomarno, kot bi drugačnega pozdrava vajen ne bil, odzdravi tujec in stopi naprej. »Ali knez čuje?« vpraša vojaka. »Da, visokost!«

»Zakaj me nazivljaš visokost? Ali me poznaš?«

»Poznam!« zajeclja fant; »poznam

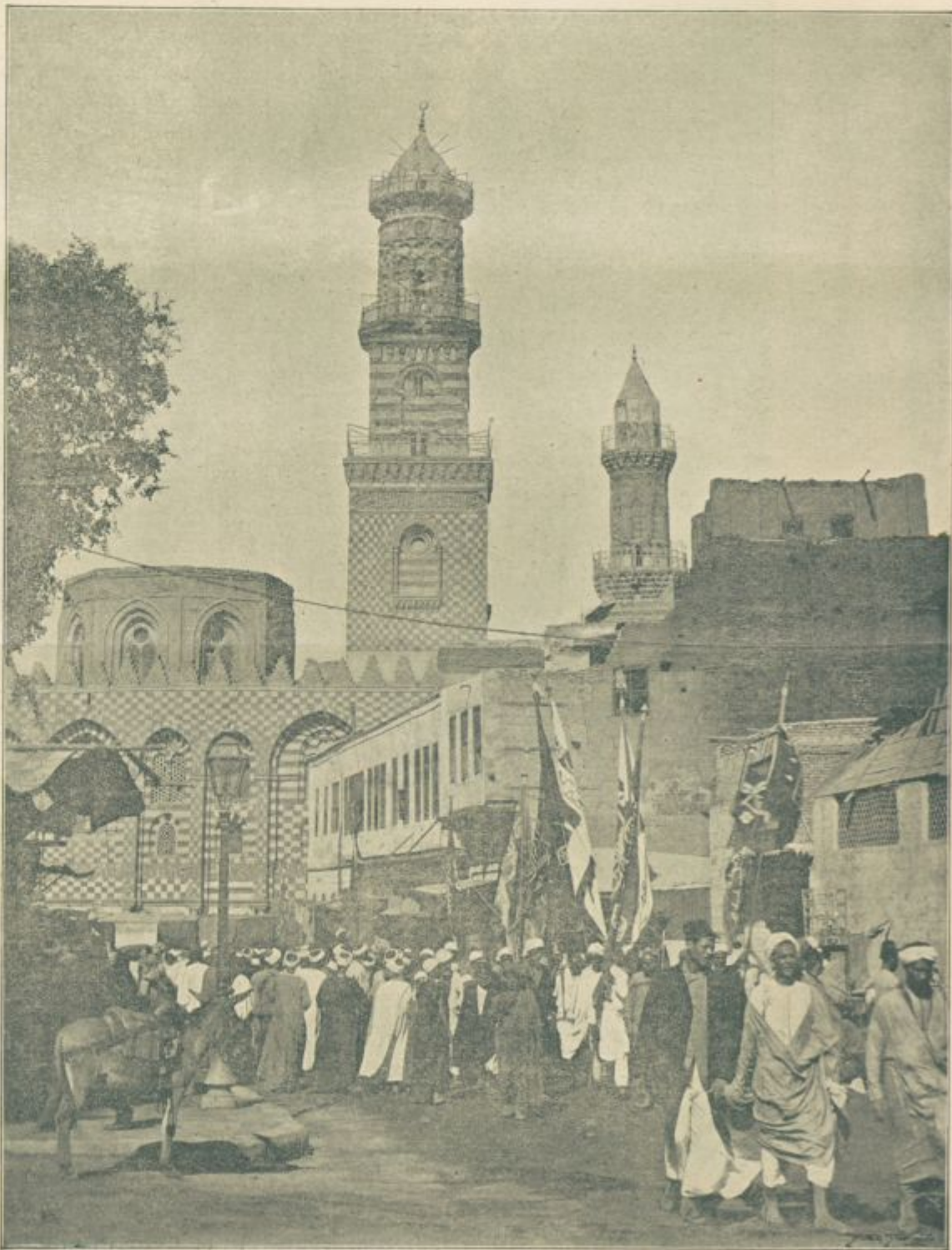
vas kot svoj molitvenik, kot svečeniško podobo doma na steni, kot križ v cerkvi. Prisegel bi — Štefan Veliki ste!«

Tujcu se zjasni lice. Roko položi Stanu na rame in prijazno reče: »Vedel sem, da me boš spoznal!« Radostno je vzdrhtel mladi vojak, ko se ga je dotaknila junaška roka. Kakor ogenj mu je zaplulo po žilah. Neznana moč mu je napolnila dušo — beseda mu je zastala v grlu.

»Prišel sem, da vam pomagam. Kadar me boš videl ob strani svojega kralja, tedaj vedi, da bo zmaga vaša.«

S temi besedami je izginil v šotor. Stano je stal in premišljal. Misli je na Štefana Velikega. Petdesetkrat je bil na bojnem polju, skoro vselej ranjen, a le malokdaj premagani. Štirideset cerkvâ je sezidal, za vsako zmago eno cerkev. Ljudstvo ga je častilo kot svetnika, svojega Štefana z močno pestjo, z močnim srcem in velikim zaupanjem v Boga. Stano si je domislil one noči, ko so potisnili Turki Štefana Velikega do zidov njegovega gradu. Utrujen in krvaveč iz nešteti ran je trkal na vrata. Tedaj začuje materin glas: »Kdo trka na duri mojega sina?« »Jaz sem, majka! Poražen in okrvavljen. Odpri

mi, Turki so mi za petami!« »Kdo si ti, tujec, da se drzneš prositi v imenu mojega sina? Štefan ni pobegnil še nikdar pred sovragom. Moj sinko je na bojnem polju. In ako bi bil ti moj sin, premagani ne boš prestopil tega praga!« Tako je govoril materin glas in Štefan Veliki je zbral zadnje moči, zatrobil v rog in z ostalo četo prepodil Turka čez Donavo. S solznimi očmi je objela mati vračajočega se sina. To je bila Štefanova mati! In bilo pa je v drugi bitki. Štefan Veliki se je skrtil v gorovju, ker je mislil, da se ne bo mogel več braniti in upirati premoči. Pristopila pa je k njemu visoka, lepa gospa in v njenem varstvu je zaspal. Ob svitanju zore ga prebudi visoka zaščitnica. Štefan Veliki vidi, kako je v noči razposlala svojih deset sinov, ki so mu zbrali vojsko, s katero je potem porazil sovražnika. S papežem je naposled sklenil pogodbo, da bo vedno in vselej varoval kristjane turških navalov. — Nova straža je iztrgala Stanota iz teh sanj. Visoki gost pa je še vedno bil pri kralju. »Kaj ti je?« ga povprašujejo tovariši, ko se je povrnil v taborišče ves spremenjen. »Štefan Veliki je tu!« jim odgovori. Spo-

Arabski — turški — praznik v Kairi.

gledajo se. Groza teh dni in noči je tudi njemu omračila duh, si mislijo. Stano pa jim zatrjuje in jih uverjuje, da govori resnico. Skoro jih prepriča. »Zakaj ne!« pravijo nekateri in se začno križati, »saj se bijemo za sveto pravico!«

V jutru sporoče kralju, da je napad na utrdbo srečno odbit. Našli so kralja spečega, z glavo naslonjenega na roko. Ko so ga prebudili, je vprašal svoje vojake, je li kdo prestopil šotorov prag. »Nihče!« mu pokorno javi častnik. »Toda videl sem...« tu umolkne kralj. Gotovo se mu je sanjalo, da je vstopil v njegov šotor Štefan Veliki ter mu naznanil zmago in ga poučeval o nadaljnjih bojih. Da, prisegel bi — pa morda so bile vendarle samo sanje, katere mu je poslal dobrotni Bog v okrepčilo po mukepolnih dneh.

Tisto jutro je videl Stano Štefana Velikega stati ob strani kralja Karola. Z mirno roko je odvrčal svinčenke, ki so švigale okrog kraljeve glave. Vsi so bili mnenja, da se kralj preveč predrzno izpostavlja nevarnostim, Stano pa se je smehljaj v prepričanju, da se kralju ne more pripetiti nič zlega. — Zopet je bila viharna noč. Snežilo je, voda je zmrzovala v strelskih jarkih, da so marsikateremu v eni noči odmrznile noge. In zopet se je po-

javil poleg Stana Štefan Veliki. Stano ga spoštljivo pozdravi, Štefan pa ga smehljaje ogovori: »Jutri bodo vaši napadali. Nek general hoče kralja presenetiti, meneč, da bo imel več sreče kot kralj sam. Pa se mož moti. Toda ne boj se, čuval vas bom.«

Zgodilo se je, kot je napovedal Štefan Veliki. Stanotu je svinčenka trikrat prevrtala kapo, sam pa je ostal zdrav in živ. — V noči pred desetim decembrom je videl Stano stopiti Štefana pred Osman pašo in ga ogovoriti tako-le: »Dolgo se ne boš mogel več držati.

Jutri boš poskusil zopet še enkrat nov napad. Pa izjalovil se ti bo. Plevna bo padla in tebe bodo zajeli. Junaško si se branil, kot junak boš prišel v sovražnirove roke. Moj naslednik bo pa obračunal s teboj, ker meni ni bilo dano doseči svojega namena!« 10. decembra je padla plev-

Nenavaden pojav. Vroč zračni tok, ki je pred kratkim valovil nad delom Severne Amerike, je prisilil ljudi prenočiti na prostem.

niška trdnjava. Kralj Karol je jahal ranjenemu Osman paši nasproti. Segel mu je v roke in mu izrekel svoje občudovanje, ker se je držal tako junaško.

Kralj Karol se je podal na najgrozovitejšo pot svojega življenja. V viharju in snegu pri 20° mraza je vodil svoje zveste mu čete od Plevne do Nikopolja. Vsa pot je bila posejana z mrličmi. Prijatelj in sovrag sta ležala drug pri drugem. Sedeli so v gručah ali posamezni, celo stali visoko zravnani — mrtvi — vsi ledene roke. Ob vozovih so zmrznili konji in vozniki. Ob ugašajočem plamenu so sedeli trdi in — mrtvi. Kraljevi konj se je plašil, ker je moral gaziti med samimi mrličmi. Nad poljem smrti pa so krožili lačni krokariji in se trgali za svoj plen.

V jarkih so ležali turški jetniki in vpili in prosili kruha. Kruha ni bilo nikjer. Donava je valila po svojih vodah ledeno skalovje, in noben čoln se ni upal pripeljati od ene strani živil in okrepčila. Malo da ni poginil zadnji mož lakote. Stano je videl Štefana Velikega stati ob kraljevem šotoru in hoditi od vojaka do vojaka. Bodril jih je in jim polnil dušo z novimi upi. In precejšnje število je preživelo to strašno noč. V jutru so poskusili spraviti kralja v majhnem čolniciu čez Donavo. Kakor orehova lupina je odskakovala ladjska od ledene skale do druge: Stano je začel zmajevati z glavo, kar ugleda Štefana Velikega, kako vodi čoln na varna rumunska tla. In v drugo se je podal čez vodo in pripeljal umirajočim kruha. In potem mu je izginil izpred oči. Stano se je spomnil svojih nog, ki so postajale vedno bolj črne in ga niso hotele več nositi. Vlegel se je, in ko je zopet vstal, je videl, da so mu odvzeli prste na nogah. Prepričan je bil, da ga je večjega zla varoval samo Štefan Veliki. Komur stoji ob strani tak t ož, si je mislil, da se ne more pogubiti. In kralj Karol mu je bil vreden naslednik, zato ga tudi Bog ni zapustil.

Poslednjikrat je videl Stano Štefana takrat, ko so po mesecih težke poti dospeli čete do Bukarešta in slovesno in zmagoslavno korakale v mesto. Zavrt v lahno meglo je spremljal kralja Karola. Nasproti jima je prihajal Mihael Pogumni, ki je že oddaleč pozdravljal svoja brata. Stano je nosil prapor. Na prsih se mu je svetil red sv. Jurija in pa »virtutea militara.« Radosti so mu drhtele roke, oči so mu pa navdušenja zrle na te junake. Kako rad bi jih bil vsem pokazal, a nihče jih ni mogel ugledati. »Stanu še vedno ni dobro v glavi!« so govorili. »Dolgo je revež ležal v bolnici.« »In če so mi vzeli

Stavbe orientalskega sloga. — Džamija El-Azhar.

prste, zato še nisem izgubil glave, se je hudoval.

In živel je še dolgo. Nikdar ni pozabil enega: »Stoj! Kdo tu?« Pripovedoval je dogodek svojim otrokom in prijateljem, kadar so sedeli ob nedeljah in praznikih

pa ne pestuje vnukov, sama komari v starosti. Težko vzdahne po kuhinji, gre pod napo in vzdihne: »Ne bilo jim sledu ne spomina!«

Babičin glas umolkne, sliši se samo prasketanje ognja, tuljenje od zunaj, škri-

— zamira... Ni veselih mladeniških obrazov, možje sive brade, jeznih oči, hodijo na vas, se zaklinjajo: Vse je odmerjeno in prešteto. Vzeli so nam puške in smodnik. Pa še hrani Kastavec staro pihalko, če podpihne Francozu...

Majolika počiva na polici, pinke ni na mizi, kuha in kupuje se samo za potrebo. — Denar? — Izgubil je vrednost. Avstrijski bankovec je prepo-vedan, ne šteje več — kovanec ima vsak dan manjšo veljavo. Kar so bili spravili, je odnesla potreba, novi davki; kar so dali svetnikom, je vzela grešna roka, naj bi se posušila do korena! Ni petja, ni plesa, ni fantov. Kar se sestaja, si pripoveduje o novem novačenju, o čudnih potih velike armade, ki prodira v neznano mrzle dalje, nesoč tja slavo in strah Napoleono-vega imena. Vsak pogovor, vsaka molitev spremlja poti vojakov in beguncev. Oni na morju, ki se boré zoper fran-

cosko zastavo, oni, ki se boré zanjo po skalnatih krajih Španije, oni, ki jo nesejo na mrzli sever — pridejo še kdaj nazaj?

Vrne se, pravijo stari car — ali se pa vrnejo še stari časi? Buči morje, šumi burja, solza zdrse po rjavem licu.

Vzdihne Darinka. Po stari navadi po- maža v zaročenčevi hiši. Bo pa sedela kdaj za njegovim ognjiščem, spoštovana gospodinja poleg gospodarja, ali bo žalo- vala osivela samica, samotno srce. Kaj ne pride več in ji ne reče več tako sladko: »Dušica moja, drago srce!« ... Dogodki tako težki, neumljivi preprosti duši. Reke krvi, leta trpljenja — vse strnjeno v dveh besedah — revolucija — Napoleon. Delo štrig in štrigonov...

»Zakaj ne pojeta? Vida? Darinka?«

Valentin Zupan

iz Preserja pri Kam- niku, umrl v bolnišnici v Gradcu dne 10. fe- bruarja 1917. Zvesta domovini do zadnjega diha, združena zopet — ljubeča brata — sladak vama sên!

Feliks Zupan

iz Preserja pri Kam- niku, umrl v bitki na morju dne 4. junija 1917. Zvesta domovini do zadnjega diha, združena zopet — ljubeča brata — sladak vama sên!

Vladimir Ferjan

uradnik pri glavarstvu v Slov. Gradcu, padel dne 2. septembra 1917, zadet od granate pri gori Sv. Gabrijela. R. L. P.!

France Lesar

podlovec 2. polka ti- rolskih strelcev, v noči na 30. julija 1917 prišel v sovražne roke. V tuji zemlji truplo leži, tvoj duh med nami živi!

Ivan Bohinc

organist v Stari Loki, član Mar. družbe, pa- del na Krasu 20. av- gusta 1917. Blagemu značaju blag spomin!

v hladu košatih dreves. Odrasli so se mu smejali in govorili: »Dobro pripoveduje!« verjeli pa niso nobene besede. Otroci pa so verjeli in se veselili, da bo njih kra- ljestvo veliko, ker ga varujejo veliki možje.

Pod Učko goro.

(Dalje.)

Slika iz časa francoske vlade. — Lea Fatur.

VI.

Jesenska burja zanaša visoke valove v Preluko. Ribiči in brodarji so zapustili morje, le ena luč trepeče nad togotnimi vodami, poskakuje, zapleše in izgine.

Straža iz Kastve gleda na luč, nanjo gleda ribič v lki in se prekriža: »Ni to brat moj svetilnik? Ni to zakasneli brod? Kdor vozi tod, pozna lice svojega morja in se ogne njegovi jezi. Ni to carinarka? Ne upa se Francoz v taki vihuri na Kvar- ner.«

Po morju blodi nesrečna duša utop- ljenca, ki želi, sama nesrečna, tudi drugim nesreče. Zato vabi in prosi trepetajoča luč, zato kliče iz bučanja z jokajočim glasom.

A gorje tebi, brat, da te zmami usmi- ljenje na pomoč: Donebesne valove, skale kakor gore zgrne nate neznana oblast, smeji se in vrešči, da gre groza po obrežju, da se šibi grm in drevo... Kaj čuda, če utone toliko ljudi v skrivnostni večerni uri, kadar buči morje in se stresa bre- govje...

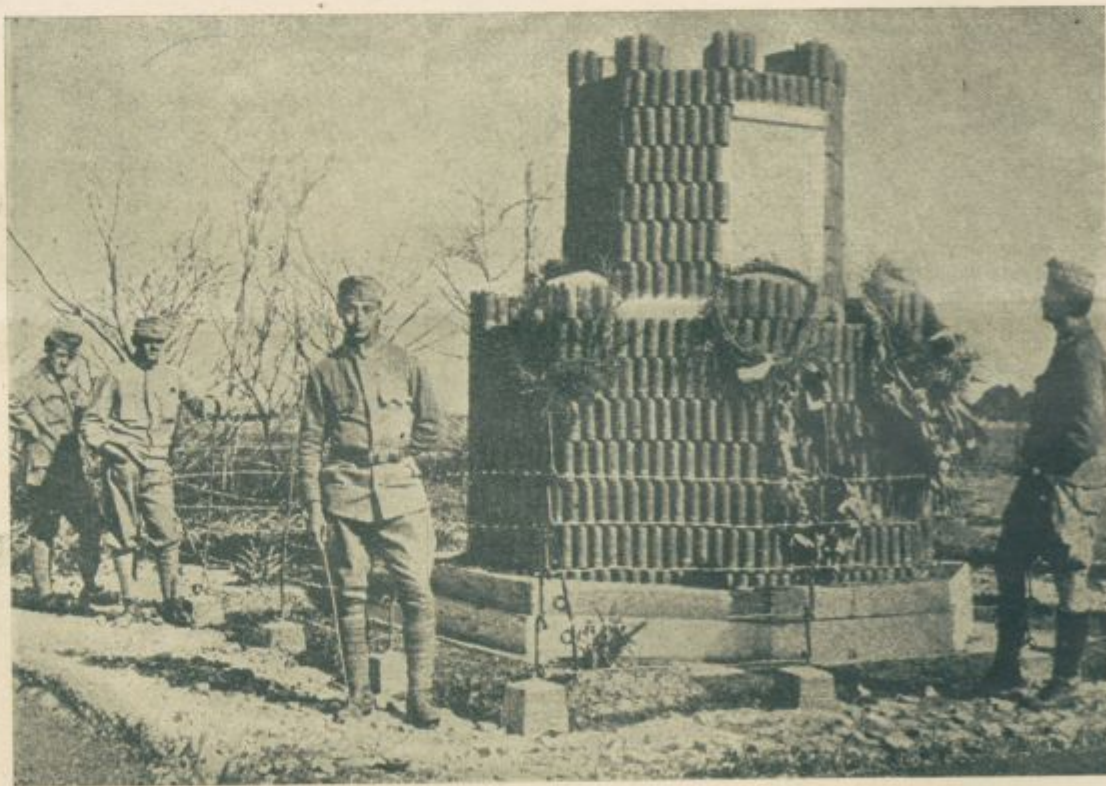
V Bedini kuhinji poslušajo in ne po- slušajo divjanje nevihte. Ded šiva opanke, Darinka tke, lepa Kata prede, babica pri- poveduje, oče strže smrekov les, Vida pa stoji pri oknu. Nežno telo — sama žalost, rjave oči — samo hrepenenje. Njena duša vasuje po divjih valovih. Tam doli trepeče luč — sili k obali. Zdaj je pri bregu — zdaj jo odnese. Hitela bi oni luči na po- moč. Skozi oblastno tmino noči, skozi piš viharja, ona sama, šibka in drobna, ho- tela bi na pomoč.

»Ne glej več, Vida!« prekine ba- bica pripovedko, kako je izlečila vojaku Toni u ranjeno nogo, in pogleda ljubeče vnukinjo. Roža je, ki se trese v vetru, šibki nageljnovidanek, ki ne požene morda nikdar cvetja. Pa tako je sojeno nevesti in materi pomorščakov. Nevesta čaka in ne dočaka, mati vzgoji sinove,

panje statev. Burja stresa hišo, ruši skale, trže škrlje, vije grmičje in lomi drevje. Darinka meče čoln po osnutku, njena in drugih misel je v preteklosti.

Bilo je sicer drugače take burne ve- čere po Kastavščini. Zunaj bučeče morje, ki preti, da odnese raz obali ribiške vasi, da razdere pomole in uniči barke. Znotraj veselje vasovanja, šaljiva beseda, vedno polna majolika, stare priče, stare pesmi o Kastav-gradu, o banu Dragonju, o punt- skih devotkah in beneških galejah, o do- brem knezu Ivanu Frankopanu.

Zunaj strahovi noči, znotraj tiha sreča. Plamen liže črni kotel, veriga brni kakor struna, voda šumi, kepe zlate polente, sir, riba, razvesele srce. Hiti predica, tkalka in šivilja. Kupiči se volna in platno, ku-

Spomenik iz topovskih krogel — padlim junakom.

piči se gospodinjin nakit, gospodarjev pri- hranek, daje se beraču, nosi se v dar sv. Sebastijanu in sv. Luciji — vsega je za vse.

Zdaj? — Zaleta se burja v dimnik, plamen zaplapola — se potuhne, toži. Medla luč svetilke na olje brli — oživi

Dekle pri oknu se bridko nasmehne, nasmehne se tkalka. Kako bi pele, ko ne gre glas iz grla, kako bi govorile, ko ni besede, ki bi izrazila njuno bolešt...

Potrka burja, dvignejo vsi glavo, po- slušajo... Kaj ko bi prišel v viharju in

pišu, ljubljani, pričakovani? — Ni nocoj carinark na morju, poskrile so se pred nevihto straže. Ko bi prišel, ki ga morda več nikdar ne bo!...

»Samo volkodlaki!« odkima ded, šiva opanke. »Za Roka bodo. Bo drčal še kdaj v njih po svojih skalah, ded?«

v jami. Prodira z očmi stene hrama: Kam je odšel Marko?

Ropot pri vratih... To ni burja... »Kdo je božji?« — vpraša oče, glas mu je zategnjen, čakajoč...

»Andre in kuma! Razočaranje! Pljune sosed: »Kdo božji naj pride v taki noči?«

— Sosea vzdihne:

»Sin moj, moj Rode!«

— sede za ognjišče,

vrti preslico. Lice ji

je razorano žalosti,

po črni ruti ji vise

sivi lasje, oči so iz-

pite, roke suhe kakor

treske. Kaj bi ne?

Moža in dva sina ji

je vzelo morje. Naj

bi bila navadna —

usoda mornarjeve in

ribičeve žene. Ali da

morajo umirati sinovi

radi lakomnosti in

prevzetije tujcev —

ne — to ni pravda,

ne pred Bogom, ne

pred ljudmi! Gre pod

napo, gre po kuhin-

ji kletv zapuščene

in razjarjene matere:

»Ubil jih Bog!«

Naglo udari na

vrata: »Odprite, lju-

dje božji!« — Jezno

zarenči pes zunaj, —

hitro skoči mladi go-

sposodar k vratom. Ves

premočen, lasje raz-

mršeni, obraz prepa-

den, stoji v kuhinji

nepoznan gost. Voda

lije s plašča, prestra-

šene oči gredo od

gospodarja do Vide.

Hitro zagrne Vida

okno, zapahne vrata,

gost spregovori slo-

a vedite, da visi moja glava na lasu, če me zasači orožnik.«

Lepo sta spregovorila gospodinja Kata in sivi ded: »Ni še prodal Kastavec duše, ni še pozabil poštenja. Prišli ste pod svojo streho.«

Skrivač iz Kranjske, so si mislili. Ne poda se gosposkemu obrazu obleka tržaškega okoličana, ali koliko izobraženih in visokorodnih se skriva te dni pod kmetiskim plaščem. Gledali so ga s sočutjem in občudovanjem.

Skrivač je, kakor ribiči pod Volosko. Na močnih ramah prenaša, kar je iskrkal Anglež. Ko zatone solnce, stopi mornarjeva noga na trda tla. Skriva se črez dan po grmovju, za skalami. Drzen človek je, ki poje v bojih in nevarnostih, poje, kadar dehti srebot, zori dren, kadar mami dušo lepota poletne noči, kadar tuli burja in se peni morje in zbada brinj hiteče noge, kadar žvižgajo krogle carinarjev po sivih skalah in obude krot gorskih duhov.

Ded je vzel gostu mokri plašč in ga obesil na napo, babica se mu je umaknila od ognja, ki je zaplapolal živeje. Urno je primaknila lepa Kata lonček, mladi gost je vzel majoliko — zadišalo je vino, kuhano s prekomorskimi dišavami, segrel se je gost, zaplula mu je kri v blede lica. Vida je tolkla črno zrnje v stopi — vrela je voda, zadišalo je in — nasmehnil se je gost: »Slabo spoštujete Napoleonove ukaze!«

»Mar nam za take ukaze,« se je smejal hripavo ded. »Boga mi! Morje je za vse, gora je za vse!«

Niso izpraševali nepoznanega. Ne sme se siliti v gosta. Sam je povedal in pomaknili so se vsi bliže, gledali so s spoštovanjem nanj: Eden tistih ki hodijo, po Primorju in Kranjski... Poslanec cesarjev, ki naznanja, da ni pozabil stari cesar svojih Kastavcev.

Prišel je s poročili iz Gradca v Trst, na Reko. V Trstu je zapazil, da je obudil sum. Preoblekel se je v okoličana in prišel na Reko z bračero vina. Njegov pri-

Nepoškodovano razpelo na Sv. Gori.

Luč pleše tam doli... Vida strmi v njo. Ko bi prišel! Koliko bi mu potožila in povedala! — Carinar lazi za njo, se laska in grozi, ne pozna ne vere, ne poštenja. »Vse vem,« pravi. »Skrili ste begunca, ded je name ril puško v Francoza, prepovedano orožje imate — zbežal je Rok, ki je v letih vojaške dolžnosti — dovolj, da vas zapremo vse, dovolj, da izgubite prostost in glavo, premoženje. Molčim in čakam, ker te ljubim, lepa devojka. Prihajam, privadiš se me. Imel sem v rokah Marka, nisem ga umoril. Radi tebe, Marko je upornik, zapadla mu je glava, da se pokaže tu. Kaj boš vedno žalovala sama med ljudmi, ki prezirajo tvoj rod, pojdi z menoj in živela boš v slavi.«

Vse ve, vse vidi carinarjevo oko, vse sluti sovražna duša. Čuti zaboje z orožjem

vensko: »Zdi se mi, da sem v poštenu hiši... Zavetja vas prosim za to noč —

Posledica vojnega divjanja: Razstreljeni samostan na Sv. Gori.

hod je bil že naznanjen, vedeli so zanj prijatelji in vedela je zanj policijska oblast. Aretirali so ga takoj, ko je stopil iz bratere. Imel je pri sebi pisma, ki bi v nevarnost spravila mnogo oseb. — Kaj storiti? — Pri aretaciji je vrgel nevarna pisma urno v morje. Skočile so straže — nastalo je vpitje in porivanje, sunil je še stražnika za pismi, tačas ga je ogrnil nekdo naglo z onim plaščem in mu nadel namesto okoličanske kape širok klobuk. Tako izpremenjen se je še prepričal, da so izginila pisma in stopil je s prijatelji prav mirno v Bradašinovo gostilno. Varen kraj, ker zahajajo carinarji in orožniki vanj. K njemu je prišlo par mornarjev — tako je izročil ustmeno, kar mu je bilo poverjeno. Vrniti se ni mogel, kakor je nameraval, iz Reke na Trst, najbolj varno se mu zdi, da gre preko gora v Avstrijo. Izhodi iz mesta so bili zastraženi. Vendar so ga spravili znanci po skriti stezi ven. Po glavni cesti se ni upal, hodil je po obrežju, v namenu, priti do ceste na Učko. Nastala je nevihta in zablodil je v tmini, luč v višini ga je rešila. Vrniti bi se pač najrajši v Trst, ker ima še posla tam.

»Eh, to se naredi vse,« je rekla Kata. »Nocoj se odpočijete, jutri vas popelje Pero po stranskih stezah na Učko, ali, ako hočete, na Trst, vas zavesla Andre do Cresa, kjer počakate na Lošinjanko. Vas že spravimo iz rok vohunov, niste zaman prišli v čarovnično selo.«

Povpraševal je in pripovedoval: O vedno večji nevolji Evrope, ki se vzdiguje na tihem zoper oblastnika, ki je ponižal cesarje, kralje in cerkev, a pojde sam v pogin.

Pravil je, kako preklinjajo ljudje, kadar sežigajo oblasti zaplenjeno blago, kak strah je, kadar zalote begunca in ga vodijo v smrt. Pravil je in odgovarjala mu je tiha kletev, molk... Solza na materinem licu.

Ugenil je gost za ognjiščem:

»Imate tudi vi?« — stisnil je Frani sočutno roko: »Na čast vam je tak sin, na čast je deklici, tak ženin. Pa ne bojte se! Ob letu se ne bo skrival tu nikdo več pred Francozi — svobodno in častno se vrnejo vaši mladeniči. Že prihaja glas, kako uničujejo slaba pota in zgodnji mraz veliko armado, cepajo kónji na tisoče in padajo ljudje...«

Umolknil je... Groza je šla nemo po kuhinji, burja je tulila pritrjevaje besedam Avstrijca, prorokujoč pogin. Sklonile so se glave: »Oni, ki bodo cepali in umirali na daljnem severu, so sledili ukazu oblastnega, brez lastne volje in krivde, odtrgani od svojih mater in svojega doma, gredo v neznano smrt. In med njimi so tudi sinovi teh gor...« Joče burja: »Ne vrnejo se nikdar!« — Vprašuje srce: »Zakaj, o moj Bog, koliko gorja?!« (Dalje.)

Razno.

Vzgoja potrpljenja. »Veda in umetnost ne zadostujeta, da ustvari človek remek delo, glavna stvar pri delovanju je potrpljenje.« Tako nemški učenjak. »Strpljen — spasi,« pravi mukotrpni brat Hrvat in Slovenec mu pritrdi: »Potrpljenje je božja mast,« — pristavlja pa pikro — »a gorje mu, ki se maže z njo.«

Ivo Vojnović, eden najodličnejših pisateljev na slovanskem jugu, iz stare dubrovniške rodovine, ki je slavil šestdesetletnico.

Trikrat gorje pa je tistemu, ki nima te masti. Gotovo mero potrpljenja je treba vsakemu človeku, posebno vzgojitelju ljudstva, otrok, treba je je umetniku, pisatelju. Potrpljenje poglubi vsako delo in mu zariše šele

jevatelja delavcev in mladine: Koliko potrpljenja je imel pri svojem delu! Doživel je mnogo prevar, ni pa odnehal. Predava, govori o gospodarstvu na veliko, a mi majhni in nerazumni mu sledimo težko. Po predavanju pričakuje in zahteva vprašanj in opazk — namesto tega sliši tožbe in vprašanja, ki niso v nobeni zvezi z njegovim predmetom, ki dokazujejo samo, da ni doumel vsak poslušalec jedra njegovega pouka. A mož ne vrže razočaran puške v koruzo, zopet in zopet pojasnjuje, dokler ne prepriča, prekvasi človeka z novo mislijo in spoznanjem.

Modrijani niso prav na jasnem, kak vpliv ima vzgoja na značaj. Voditelji duhov v velikem stoletju humanitete so bili mnenja, da je človek razumno bitje, katerega volja se vodi lahko s prizadevanjem, da ga prepričaš in privajaš njegovo dušo plemenitosti.

Prišla pa je zmaža materijalističnih načel, z njimi se je razširila dogma o neomejeni moči slučajnih življenjskih okoliščin in podedovanih nagonov — človek bi ne bil potemtakem bitje, katero vodiš in oblikuješ lahko z vplivom razuma.

Zdaj smo prišli preko tega naziranja, ki je bilo tako usodepolno za vzgojo, in smo obdržali le ono omejeno resnico, ki nam je kazala, da ni naša volja povsem prosta vplivov neke notranje sile.

Zdaj se nam zdi, da vemo, da žive v globini človeške duše skriti nagoni, ki vplivajo in odločujejo večkrat človekovo dejanje; ki narastejo včasih divje in podro in odplavijo vse, kar je zgradila jezov vzgoja, kar so zgradile okoliščine in lastna volja.

Vemo, da smo razumna bitja, ki so zmožna spoznanja, torej zmožna, da vpliva spoznanje na voljo, zmožna vzgoje; čutimo pa, da je pri vsakem človeku neka meja, kjer se ustavi vsako delovanje vpliva razuma.

Vsak vzgojitelj ljudstva, vsaka mati, doživlja hipe, ko stoji preplašena pred spozna-

Naše utrjene postojanke na goriški fronti.

prave črte. Zakaj se ustvarja poslednji čas tako nezadostna dela? — Ker je postal naš čas nestrpljiv; namesto da bi človek pomislil, preračunal in tehtal čas in svoje moči, se kar zaleti, hoče hitro dovršiti — in dovrši — ali kako!

Tu je treba vzgoje. Začeti se mora pri vzgojitelju. Poglejte našega dr. Kreka, vzgo-

njem, da je bilo zaman delo dolgih let, da preži skriti nagon kakor zver, skoči pokonci in uniči vse delo.

In tu je potrpljenje, ki nam daje pogum in upanje. Naše upanje mora ostati trdno, sicer nimamo več moči za živo delovanje. Tolažimo se s celo vrsto velikih in majhnih uspehov, ki so vzgojitelju zahvala in vzpod-

buda. Je cela vrsta čednosti, katere vzgajimo lahko v otroku, če ne izgubimo potrpljenja.

Potrpljenje je umetnost, ki nas uči upanja. Kdo ni začel velikega dela, ne da bi ga videl v duhu že dogotovljenega. In če je človek širokega obzorja, mu ne dene težko, ako vidi, da bodo uživali šele poznejši rodovi sad njegovega dela, on sam vidi svoje delo v duhu, dovršeno in izbornost.

Ali!... Za končanje je treba začetka in šele pri delanju se pokažejo težave in trud, ki nas bo stalo delo, preda bo končano; razočaranje, naveličnost nam jemljeta pogum in omajujeta našo vztrajnost.

In tedaj pristopi potrpljenje, ki sloni na upanju in mirnem zaupanju v lastno moč, ki je pa vendar več kakor zaupanje v moč, je trdna volja, da hočemo prenašati vse težave, ki jih prinaša naše delo in jih ima samo v sebi.

Modra mati ukrepi otrokovo upanje, hvali, kar je dosegel, tolaži, če se mu ponesreči delo — ne popusti pa nikdar, ako se začne otrok sam sebi smiliti in pravi, da se ne more naučiti, ne more narediti.

Nikdar pa ne smeš postaviti otroka za sodnika v lastni stvari, nikdar ne smeš odnehati iz usmiljenja do njegove mladosti, ako veš, da si na pravi poti. Je naravnost čudno, kaj vse zna otrok, ako le hoče.

Pa tudi v trpljenju nam pomaga potrpljenje, kakor nam kaže že beseda sama; ko potrpiš, ne trpiš več toliko, ker je vzelo potrpljenje trpljenju ost. In tega je treba naučiti otroka že zgodaj. Že v zibelki! Nežnootna mati, ki ne more slišati, da zajoče njeno dete in ga vzame hitro v naročje, si vzgaja trmoglavca. Otroku postane ukazljiv. Mati naj si zamaši ušesa in naj pusti otroka, da se izjoče, »bolj ko joče, lepše bo pel« —

pravijo stare žene. Seveda ne velja to za bolnega otroka, a mati pozna že, kdaj joče otrok od sitnosti ali vsled bolečin.

Mati mora vzgajati otroka, da bo imel potrpljenje v delanju in v trpljenju. Da bo imel otrok potrpljenje z bratmi, z drugimi ljudmi, s starimi in bolnimi. Ravno, ker ne ve nobena mati, kaj bo moral še prestati njen otrok, ga mora navsezgodaj naučiti, da prenaša pogumno majhne težave otroškega življenja in se tako okrepi za življenje.

Sedanji čas je sam na sebi velika šola potrpljenja. Zdaj nam je treba obile božje masti... Strpljen — spasen! Potrpimo drug z drugim in pomagajmo drug drugemu v nadlogah, ne povečujmo sebi in drugim težav z nevoljo in mrmranjem, dajmo prihodnjemu rodu vzgled dela, usmiljenja in potrpljenja, da bo imel vzpodbudo in moč za prihodnost, za veliko delo, ki čaka naših mlajših.

Naš generalni štab opazuje potek dvanaajste ofenzive izpred Tolmina.

Velikim umetnikom je to potrpljenje prirojeno. Veliki umetnik, bodisi v vedi, v državi, življenju, je samo tisti, kateremu je njegovo delo več kakor njegova oseba, ki se postavi popolnoma v službo svojega dela. Žal, da trošimo včasih sile svoje volje na stvarih, ki niso tega vredne.

Vzgoja preteklih dni, krščanska vzgoja je znala razvijati v otroku čednost potrpljenja vse bolj kakor vzgoja naših dni, ki je postala vsled prevelikega sočutja z otrokom preveč popustljiva napram njemu.

Delo šivanja in vezenja je prava šola potrpljenja, posebno pletenje. In to delo ne škoduje otroku in mu ne jemlje veselja, pač pa mu utrdi značaj. Gledati moramo strogo na to, da dokonča otrok, kar je začel — in da ne začne dela, ki presega njegove moči, kar delajo otroci tako radi. Pokaži mu, kaj bo iz tega, in če hoče, naj nosi posledice. Nepotrpežljiv otrok bi bil marsičemu lahko kos, ko bi imel potrpljenje.

Knez Ernest Windischgrätz,

ki je pred kratkim obhajal 80 letnico svojega rojstva. Knez je vnet numismatik (zbiralec starega denarja) in je oče kneza Otona ter tast nadvojvodinje Elizabete, vnukinje rajnega cesarja.

Hude zime. Zima se približuje in pre-roki, ki vedo vse, nam napovedujejo, da bo huda. Znak hude zime je baje, če obdrži drevje dolgo svoje listje. Za zdaj enkrat smo imeli ali imamo toplo jesen, upajmo, da se nas usmili Bog in nam da milo zimo, zimo za reveže... O prvi hudi zimi na severu nam poroča zgodovina l. 1048.; tedaj je bil hud mraz, da so se vozili s konjem preko Kattegatta iz Švedske na Norveško. Skoraj poltretje stoletje ni bilo več tako hude zime. Leta 1293. so se vozili lahko preko zamrzlega Skagerraka iz Kristijanije na Jütlansko. L. 1323. so šli lahko peš, na konju ali na vozu, po ledu iz Ljubeka in Gdanskega na Dansko. L. 1423., 1503., 1545. je zamrznila voda med meklenburškim in med danskim obrežjem. L. 1459. so se peljali lahko iz Stockholma preko zamrznile vode v Reval v Estlandijo in iz Memela v Blekinge na južnem švedskem; med Livlanskim in švedsko so imeli dnevno redno zvezo po ledu.

V 800 letih je Baltiško morje samo osemkrat tako zamrznilo, da so se vozili od obrežja do obrežja, ali leta 1459. je zamrznilo celo in stara kronika piše: Nikdo si ne more misliti kak mraz je vladal. Tedaj so zmrzovali konji med potjo, potnike so dobili zmrzle na vozeh, zmrzovali so ljudje poleg ognja, živina v hlevu, ptice v zraku in ribe v vodi.

Znana je huda zima, ki je omogočila Karlu X., da je peljal svojo vojsko preko Belta. Druga taka zima je vladala na severu l. 1774. V stari cerkveni kroniki je pisano: »Nikdo se ne spominja letošnji podobne hude zime. Osem dni pred Božičem je nastal tak mraz, da je zamrznila vsa voda, da so se vlegli

dek čaj, ki izbornu vpliva na zdravje. Cvetje je treba sušiti na čistem papirju in čistem zraku.

Po svetu.

Bojišča.

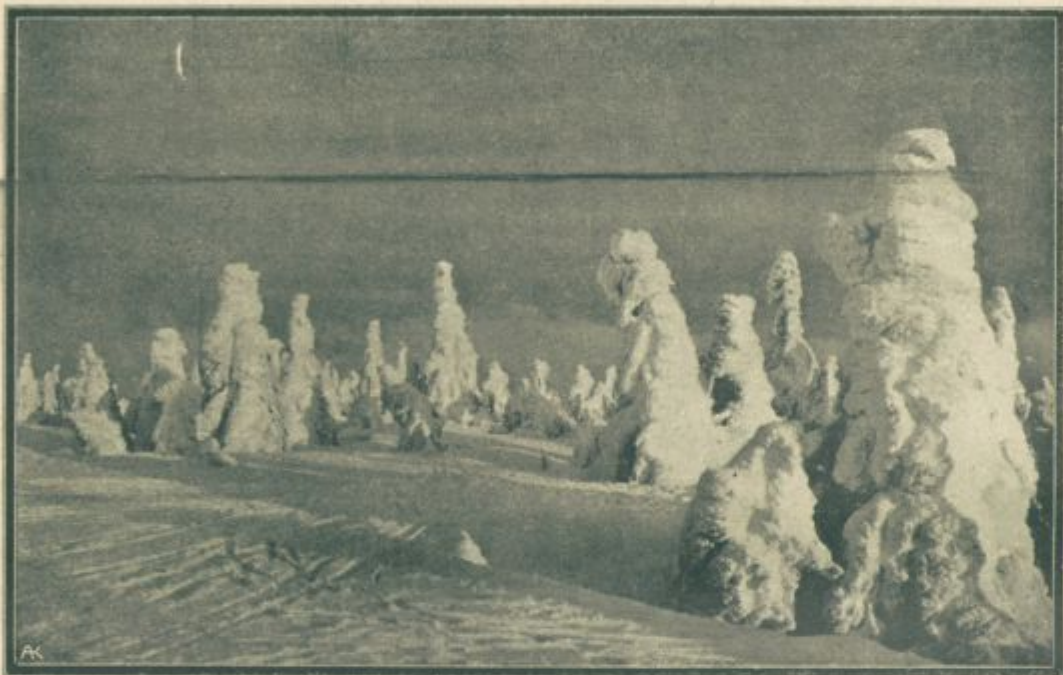
Iz tirolskih gorâ prodirajo naše armade počasi v ravnino, ob Piave si stojita na bregovih sovražnika nasproti. — Na zahodnem bojišču so Angleži in Francozi zadnji čas dosegli nekaj važnih uspehov. Zajetih je bilo 10.000 Nemcev. Od bitke ob Marni pred tremi in pol leti izgubljajo

ker se lahko zgodi, da že jutri izgine kakor kafa. Seveda so na Ruskem za mir vsi ljudje, razen onih, ki imajo dobiček od vojne, kakor pri nas, vendar morajo ruski državniki misliti na pogoje miru in na prihodnost ruske države. Ozirati se morajo na Angleže in Francoze, ki imajo veliko milijard svojega denarja vloženega pri ruski državi. Vprašanje o posebnem miru je zelo zapleteno, vsaj bolj, kakor to tolmačijo dunajski krogi, ki se vsake bilke oklepajo, le da ne spoznajo dejanskega položaja, ki je v gospodarskem oziru za nas zelo neugoden. — Treba torej združenih moči in zadovoljnih narodov v Avstriji, da kaj dosežemo. Zato pa dajte Jugoslovanom, kar jim gre kot zvestim avstrijskim domoljubom, ki so svojo zvestobo do cesarja in Avstrije tolikokrat dokazali s svojo srčno krvjo, ki jo junaško prelivajo na bojiščih. Slovenci in Hrvati smo storili svojo dolžnost, zato nam ni treba povešati glav in prositi naših pravic, mi imamo pravico, vse, kar nam gre, odločno zahtevati kot pošteno plačilo za svojo zvestobo.

Zmes.

Rojstni dan dr. Kreka so dosedaj po pomoti pisali 25. decembra 1865. Župni urad pri Sv. Gregorju pa poroča, da je bil rojen 27. novembra. — V ljudsko šolo je hodil v Kamniku in potem v Škofji Loki v 4. razred. — Iz Splita je pisala prednica šolskih sester: Oj, kako mi je žal za dr. Kreka; bil je nedavno pri nas. Kako je bil vesel radi naše gospodinske šole! Tukaj je bila zanj sv. maša v stolni cerkvi.

Ako človek pretehtuje posledice svojih dejanj, vidi, da nagibi za njegova dela niso verski. (L. Tolstoj.)

Zima v Krkonoših na Češkem.

valovi kakor poslušna jagnjeta in so se zgoštili v tako debel pokrov, da smo se peljali o Novem letu s sanmi po Stockholmskih zatokih. Mraz je trajal tri mesece. L. 1844. je bilo na južnem Švedskem 35 stopinj Celsija mraza. Zmrznili so ljudje in živali v mnogih krajih. Zemlja je zamrznila na dva metra globoko, sneg se je nakopičil do dva metra visoko in zamrznil in noben plug ga ni mogel prodreti. Hudi zimi je sledilo deževno poletje in huda letina. Marsikak kmet je moral od hiše — z beraško palico. Tudi leta 1863—64 je bila na Švedskem huda zima, tako tudi l. 1870. Tega leta se je oglasil že novembra, toplomer je padel na 30 stopinj Celsija. Oresund je zamrznil; tako je bilo ljudem mogoče, da so šli iz Malmö peš v Kopenhagen in so se vozili s sanmi iz Helsingborna v Helsingver.

GOSPODINJSTVO.

Nabirajte za čaj! Zima se bliža in mrzlemu želodcu bo prav prišel vsak krop. Trpotca je dosti ob cestah in po travnikih. Vsak si ga lahko nabere in posuši. Imel bo zdravilo in toplilo. Dober je tudi širokolistni trpotec, pravzaprav ima boljši okus kakor ozkolisti trpotec žličnik. Komur ne ugaja trpotčev okus, si ga lahko izboljša z meto ali lipovim cvetjem.

Robidovo listje se nabira še lahko, dokler ga ne popari mraz. Za čaj se mora listje dvakrat opariti: prvič opari in odlij proč, drugič opari in pusti par minut postati.

Jagodovo listje je sicer jako dobro, mora se pa nabirati spomladi; kdor nabira jeseni jagodovo listje, škoduje jagodniku, kine rodi drugo leto.

Imamo pa na razpolago dosti čaja v vresu (erica). Vresov cvet daje okusen, sla-

nemške čete tla sicer po malem, vendar ne prestando. Na tem bojišču so vedno sovražniki določevali boje. Ako je to odločivna proga za sedanjo vojsko, tedaj se Nemci tam le branijo in so veseli, da njih vrst sovražnik ne prodre. Ker veliko govore o ruskem premirju in posebnem miru, bi bilo potem mogoče osrednjim silam več čest vreči tudi na zahodno bojišče in s tem odločiti večletne boje.

Mnogo je novic o premirju in miru, ki ga ponuja v imenu Rusov Ljenin, ki

UPA... Francka, kaj praviš — kdaj bo zima?
Kadar bom dobila nove čevlje.

je par tednov na krmilu v Petrogradu. Vendar je težko še kaj verjeti tem govoricam, ker Ljenin nima še zase vse armade in tudi ne celih delov raznih pokrajin. Zato mu je težko govoriti v imenu Rusije,

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“,
kokarde in pentlje z napisi
za društva se izgotavljajo
v najkrajšem času
po zmernih cenah.

Katoliška
tiskarna
II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Framydol je sredstvo, ki pomlaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzette 33 vin. več.)

Naroča se pri:
IVAN GRÖLICH, drogerija pri angeli, BRNO
št. 385, Moravsko.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.